

HE 76/2022 eduskunnalle luonnonsuojelulaiksi ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Eduskunnan perustuslakivaliokunta 22.9.2022

Ympäristöministeriö

lainsäädäntöneuvos Pasi Kallio
lainsäädäntöjohtaja Johanna Korpi

Uudistuksen tausta ja valmistelu

- **Hallitusohjelma – Hiilineutraali ja luonnon monimuotoisuuden turvaava Suomi (3.1)**
 - Tavoite 5: Pysäytetään luonnon monimuotoisuuden heikkeneminen Suomessa – Suomi saavuttaa YK:n biodiversiteettisopimuksen tavoitteet
 - Toimenpiteet: Luonnonsuojelulainsäädäntöä uudistetaan arvioinnin pohjalta
- **Uudistuksen tavoite**
 - Lakiin esitettävillä muutoksilla parannettaisiin ensivaiheessa edellytyksiä pysäyttää luonnon monimuotoisuuden köyhtyminen ja elvyttää epäsuotuisalla suojelutasolla olevien eliölajien ja luontotyyppien tilaa
- **Hallituksen esitystä on valmisteltu laajapohjaisissa työryhmissä 12/2019-11/2021**
 - Valmistelun aikana sidosryhmien ja tiedeyhteisön laaja osallistaminen

Toimintaympäristö 2020: lajit

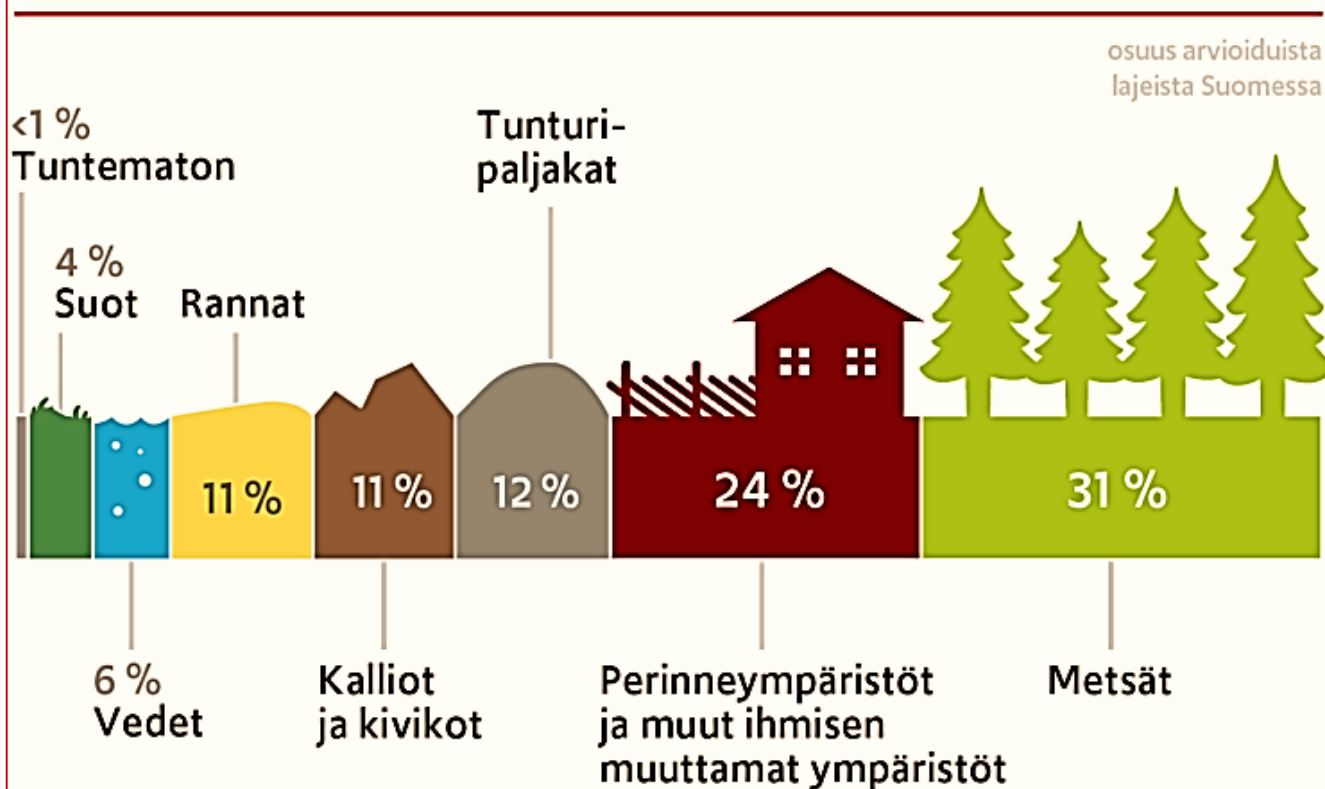
Suomen eliölajeista uhanalaisia 12 %

Lajien uhanalaistumiskehitystä ei ole pysäytetty

- Arviointi 2019 n. 22 000 lajille: uhanalaisuus lisääntynyt 10 vuodessa 10,5 % → 11,9 %
- Lähes 1/3 selkärangaisista lajeista uhanalaisia – etenkin linnuilla kehitys huolestuttava: esim. hömötiaisen kanta vähentynyt yli puolella n. 10 vuodessa (erittäin uhanalainen)
Suurin syy lajien uhanalaistumiseen on niiden elinympäristöjen väheneminen ja laadullinen heikkeneminen

Uhanalaisia lajeja elää eniten metsissä ja perinneympäristöissä. Ilmastomuutos uhkaa erityisesti tunturilajeja

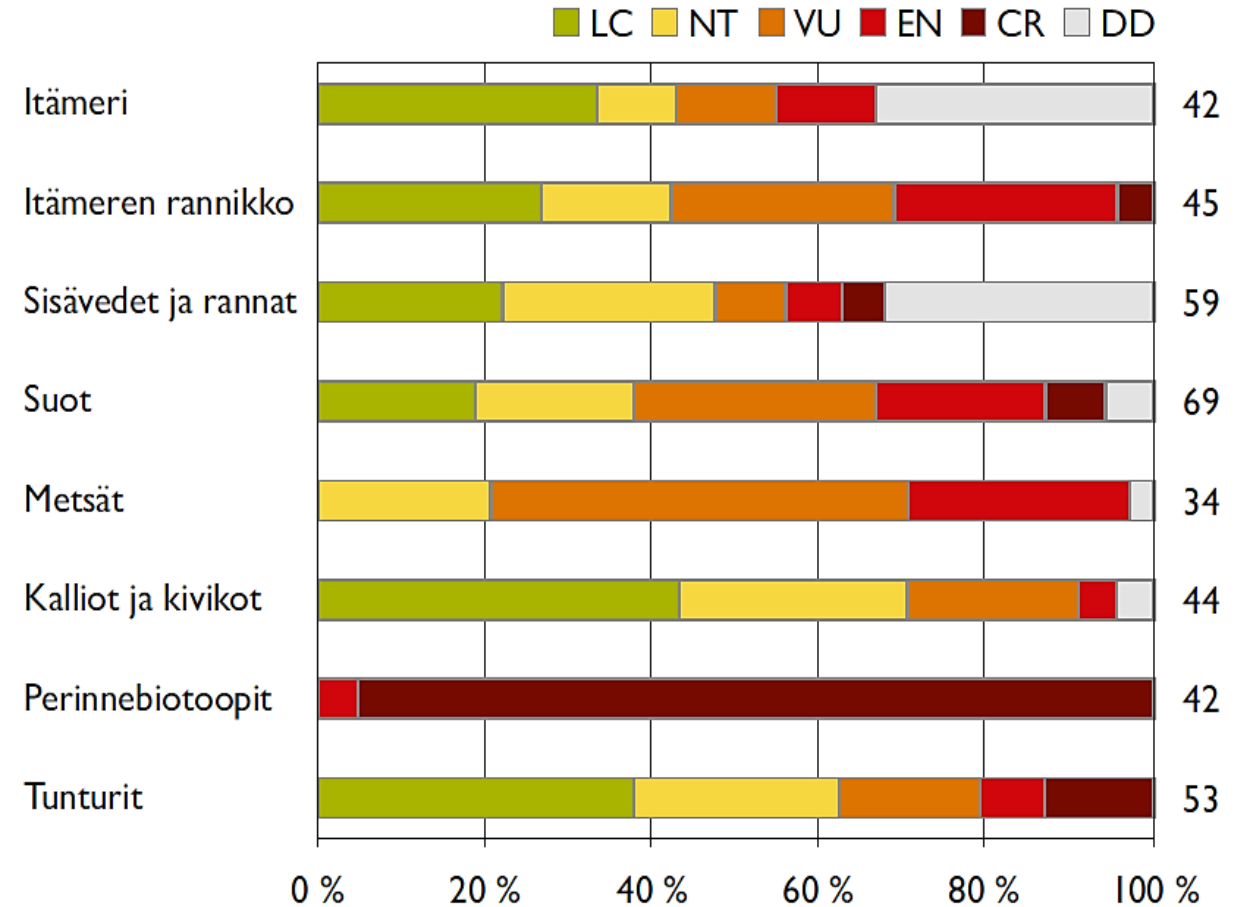
Toimintaympäristö 2020: luontotyypit

Suomen luontotyypeistä uhanalaisia 48 %

Ei käännettä parempaan 10 vuodessa

- Arvioinnit 2008 ja 2018 n. 400:lle luontotyyppille
- Kehityssuunta arvioitiin heikkeneväksi 57 %:lla ja paranevaksi vain 5 %:lla
- Tilanne paranee lähinnä rehevöitymisestä ja ilmastonmuutoksesta hyötyvillä luontotyypeillä
- Arviointi perustui luontotyyppien määrän ja laadun muutoksiin ja harvinaisuuteen

a) Koko maa

Osuus luontotyyppien lukumäärästä

SYKE

Uhanalaisiksi luetaan luokat VU (vaarantunut), EN (erittäin uhanalainen) ja CR (äärimmäisen uhanalainen)

Keskeisiä muutoksia nykyiseen lakiin

- Ilmastonmuutokseen sopeutuminen lain tavoitteisiin ja luonnonsuojelun suunnitteluun
- Saamelaiskulttuurin suojan vahvistaminen kv-sopimusten ja perustuslain mukaisesti
- Lain yleisten säännösten ajantasaistaminen ja viranomaisten roolien selkeyttäminen
- Luonnonsuojelusuunnittelun ja osallistumisen vahvistaminen – sekä keinot että oikeusperusta
- LS-alueiden sääntelyn ajantasaistaminen – esim. vieraslajit, metsästys, malminetsinnän rajoitukset
- Luontotyyppien suojelun monipuolistaminen – mm. uhanalaiset luontotyypit asetukseen
- Lajisuojaan tarkennuksia ja täsmennyksiä – esim. ”direktiivipoikkeukset” LSL:iin
- Rangaistavuuden yksilöinti – perustuslain tarkkuus- ja täsmällisyysvaatimus
- Luontotiedon hallinnan kehittäminen – viranomaisten tiedonsaanti ja tietosuoja
- Vapaaehtoisen ekologisen kompensaation sisällyttäminen lakiin

Suhde perustuslakiin

Yleistä

- Lakiehdotuksiin liittyy useita perusoikeuksia, joihin kohdistuvia vaikutuksia on käsitelty hallituksen esityksen säätämisyjärjestysperusteluissa
 - Perustuslain 80 § – asetuksenantovaltuuksia täsmennetty
- Valmistelussa kiinnitetty huomiota erityisesti perustuslain ympäristövastuun ja omaisuuden suojan väliseen punnintaan
 - Omaisuuden suojaa rajoittavien ehdotusten ja ympäristövastuusta seuraavan luonnon monimuotoisuuden turvaamisen oikeasuhtaisuus
 - Huomioitu esimerkiksi PeV:n lausunnoista ilmenevä ympäristöperusoikeuden vahvistuminen
- Luonnon monimuotoisuuden turvaamisen edistäminen on painoarvoltaan merkittävä yhteiskunnallinen intressi
- Pääsääntöisesti suojelua koskevista päätöksistä on poikkeus-, korvaus- ja muutoksenhakumahdollisuus

PL 80 §:n 1 momentti

Asetuksenantovaltuudet

- Yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista on säädettävä lailla
 - Valtioneuvosto voi antaa asetuksia laissa säädetyn valtuuden nojalla
 - Nykyisen lain asetuksenantovaltuudet eivät kaikilta osin vastaa perustuslain vaatimuksia, minkä vuoksi niitä on täsmennetty
- Ehdotettava laki sisältää lukuisia valtuuksia, joiden perusteella voidaan antaa lain yleisiä säännöksiä tarkentavia säännöksiä valtioneuvoston tai ympäristöministeriön asetuksella
 - Tarkoituksenmukaista tarkentaa laissa säädettyjä edellytyksiä asetuksessa
 - Esimerkiksi laajat laji- ja luontotyyppiluettelot ja kompensaation toteuttamisen kriteerit

PL 20 § Ympäristövastuu

- Ehdotusten lähtökohtana perustuslain mukaisen ympäristövastuun ja osallistumisen edistäminen
 - Ympäristön tilan parantaminen ja luonnon monimuotoisuuden turvaaminen
 - Omaa elinympäristöä koskevan päätöksenteon vaikutusmahdollisuudet (ml. muutoksenhaku)
- Monimuotoisuuden turvaamisen edistämistä koskevaa yhteiskunnallista intressiä on pidettävä painoarvoltaan erittäin merkittävänä
 - Ehdotettujen suojelukeinojen ja niistä osaltaan aiheutuvien maankäytöllisten rajoitusten oikeasuhtaisuus
- Ehdotukset edistävät ympäristövastuun toteuttamista monin tavoin
 - Esimerkiksi varovaisuusperiaate, luonnonsuojelusuunnittelun sekä luontotyyppi- ja lajisuojelun vahvistaminen, avustus monimuotoisuuden hoitoon, luontotiedon hallinnasta säättäminen, vapaaehtoinen ekologinen kompensatio sekä muutoksenhakuoikeutta ja vireillepanoa koskevat täsmennykset

PL 15 § Omaisuuden suoja

- Kiinnitettävä huomiota perustuslain 15 §:n omaisuudensuojan ja 20 §:n ympäristövastuun keskinäissuhteeseen ja punnintaan
 - Omaisuuden suojaa rajoittavien ehdotusten sekä ympäristöperusoikeudesta seuraavan luonnon monimuotoisuuden turvaamisen oikeasuhtaisuuden arviointi
 - Huomioitu perusoikeuksien yleiset rajoitusedellytykset (mm. täsmällisyys, tarkkarajaisuus, hyväksyttävyys)
- Lakiehdotukseen sisältyy rajoituksia, joilla voi olla vaikutusta omaisuuden käyttöön
 - Luontotyyppien ja lajien suojelun vahvistaminen, luonnonsuojelualueet yksityiselle maalle ilman maanomistajan suostumusta sekä erinäiset lunastustilanteet
- Toisaalta useita omaisuudensuojan toteutumista edistäviä säännöksiä
 - Monimuotoisuuden suojelun ja hoidon tukijärjestelmä, vapaaehtoiset suojeluohjelmat, vapaaehtoinen ekologinen kompensaatio ja luonnonarvojen tuottaminen sekä korvausjärjestelmän laajentaminen
- Omaisuudensuojan osalta valmistelun aikana on noussut esiin muun muassa luontotyyppien suojelun oikeasuhtaisuus sekä lunastuskysymykset
 - Erityisesti luontotyyppien tiukka suojelu sekä vesilain luontotyyppisuojaus

PL 17 §:n 3 momentti

Saamelaisten oikeus ylläpitää omaan kieltään ja kulttuuriaan

- Ehdotusten tarkoituksena vahvistaa saamelaisten alkuperäiskansaoikeuksien huomioon ottamista kansainvälisten sopimusten ja perustuslain edellyttämällä tavalla
- Uutena ehdotuksena 6 §:n saamelaiskulttuurin suoja
 - Lain toimeenpanosta tai päätöksestä saamelaisten kotiseutualueella ei saa aiheutua yksinään tai yhdessä muiden toimintojen kanssa vähäistä suurempaa heikennystä saamelaiskulttuurin harjoittamisen edellytyksiin (*heikentämiskielto*)
- Lisäksi luonnonsuojelualueen (57 §) sekä maisemanhoitoalueen (94 §) hoito- ja käyttösuunnitelmat laaditaan saamelaisten kotiseutualueella vuorovaikutuksessa saamelaisyhteisöjen ja yhteistyössä Saamelaiskäräjien kanssa
 - Saamelaisten perinteinen tieto osa suunnittelun tietoaaineistoa

Muita huomioita

- PL 8 §: Rikosoikeudellinen laillisuusperiaate
 - Rangaistussäännösten yksilöinti nykyisen blankosäätelyn sijaan
- PL 10 §: Yksityiselämän suoja
 - Luontotiedon hallinta ja tietosuoja
- PL 18 §: Elinkeinovapaus
 - Esimerkiksi malminetsinnän rajoittaminen luonnonsuojelualueilla
- PL 21 §: Oikeusturva
 - Muutoksenhaun täsmentäminen ja menettelyiden selkeyttäminen
- PL 121 §: Kunnallinen itsehallinto
 - Ei uusia tehtäviä, ehdotukset monimuotoisuuden turvaamisesta kunnille lähinnä mahdollistavia
- PL 124 §: Hallintotehtävän antaminen muulle kuin viranomaiselle
 - Eräät metsähallituksen ja luonnontieteellisen keskusmuseon tehtävät

KIITOS

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

#luonnonsuojelulaki